

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Анотація. Розглянуто питання особливостей нарахування амортизації основних засобів. Виділено групи основних засобів та мінімально допустимі строки їх корисного використання і проведено їх класифікацію. Передбачено особливі правила нарахування амортизації для деяких активів.

Аннотация. Рассмотрены вопросы особенностей начисления амортизации основных средств. Выделены группы основных средств и минимально допустимые сроки их полезного использования и проведена их классификация. Предусмотрены особые правила начисления амортизации для некоторых активов.

Annotation. The article deals with peculiarities of depreciation of fixed assets. Groups of fixed assets and terms of their minimum allowable beneficial use were studied and their classification was carried out. Special rules for depreciation for certain assets were identified.

Ключові слова: основні засоби, амортизація, облік, податковий кодекс України.

Важливою умовою функціонування суб'єкта господарювання є наявність основних засобів. Забезпечення підприємства основними засобами є одним із факторів, які впливають на ефективність виробництва. Одним із основних завдань обліку є надання повної, правдивої та неупередженої інформації щодо них. Однак інформація, що міститься у податковій звітності відносно основних засобів, не завжди є такою. У зв'язку з реформуванням податкової політики України з прийняттям Податкового кодексу виникли розбіжності в особливостях формування вартості об'єктів основних засобів при їх визнанні в обліку та під час оцінки в цілях оподаткування.

Дослідженню проблем обліку основних засобів приділяли увагу у своїх працях такі науковці, як: Бабич В. В., В. Баранов, П. Безруких, Білуха М. Т., В. Бойко, М. Борисенко, Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., В. Козак, О. Кузьмін, М. Крупка, Л. Лозовський, П. Павлов, Д. Палтерович, М. Пушкар, Ю. Стадницький, Сопко В. В., А. Чухно, С. Шульман, І. Яремко та ін. Проте зміни, які відбулися, вимагають перегляду поглядів та вибір найбільш ефективного методу нарахування амортизації основних засобів в обліку.

Метою дослідження є розробка методів нарахування й використання амортизації для ефективного управління економічної діяльності підприємства.

Для цього необхідно вирішити завдання:

проведення характеристики методів нарахування амортизації,
розгляд класифікації груп основних засобів у Податковому кодексі.

Предметом дослідження є процес нарахування амортизації основних засобів, а об'єктом є основні засоби.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, порядок розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" (далі П(С)БО 7). До основних засобів згідно з П(С)БО 7 належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше одного року) [1].

Підприємство, обираючи конкретну облікову політику на поточний фінансовий рік, забезпечує організацію бухгалтерського обліку відповідно до показників форм річної фінансової звітності, знижує трудомісткість і тривалість формування фінансової звітності, забезпечує використання оптимальних методів облікових робіт із метою отримання результатів фінансово-економічної діяльності підприємства.

Елементи облікової політики підприємства стосуються всіх складових активів, забезпечення, доходів і витрат, інших об'єктів обліку. Отож, можна зазначити, що всі елементи облікової політики підприємства впливають так чи інакше на фінансові результати. Одним із елементів є визначення методу нарахування амортизації.

Вибір методу нарахування амортизації є одним із найвпливовіших елементів облікової політики. Згідно з П(С)БО 7 "Основні засоби", амортизація визначається як системний розподіл вартості об'єкта основних засобів, що підлягає амортизації протягом строку його корисного використання [2].

У Податковому кодексі нарахування амортизації основних засобів відбувається із застосуванням методів, передбачених у П(С)БО 7, за винятком податкового, що передбачений Законом про прибуток.

Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням таких методів:

прямолінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;

зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми

ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість;

прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється;

кумулятивного, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

виробничого, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів [3].

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби поділяються на основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, які, у свою чергу, поділяються на окремі групи. Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів. Класифікація основних засобів необхідна для вибору адекватної бази оцінки та правильного відображення переоціненої вартості кожного об'єкта основних засобів у системі бухгалтерського обліку й фінансової звітності [4].

Класифікацію груп основних засобів, а також установа для кожної групи мінімально допустимого строку корисного використання (амортизації) об'єктів (залежно від групи основних засобів – від 2 до 20 років), наведено в таблиці. Такий строк визначається платником податку самостійно з урахуванням дати введення об'єктів основних засобів в експлуатацію [3].

Таблиця

Класифікація груп основних засобів та мінімально допустимі строки їх корисного використання (амортизації)

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, роки
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання із них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друкування інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2 500 грн	5 2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	6
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

У Податковому кодексі України класифікація основних засобів проводиться за функціональним призначенням відповідно до структури основних засобів підприємства, обумовленої вимогами бухгалтерського обліку. З часом обставини можуть змінитися й об'єкт перестане відповідати критеріям, яким він відповідав при первісному визнанні, що зумовить потребу в його перекваліфікації, тобто застосувати повторно критерії визнання з метою визначення, до якої групи належить даний об'єкт за нових обставин.

Передбачено особливі правила нарахування амортизації для деяких активів, а саме:

амортизація об'єктів груп 9 "Інші основні засоби", 12 "Тимчасові (нетитульні) споруди", 14 "Інвентарна тара", 15 "Предмети прокату" нараховується за прямолінійним та виробничим методами;

амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів може нараховуватися за рішенням платника податків у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 відсотків його вартості, яка амортизується, та решта 50 відсотків вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 відсотків його вартості.

Також на основні засоби груп 1 "Земельні ділянки" та 13 "Природні ресурси" амортизація не нараховується.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості застосовується лише під час нарахування амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до груп 4 "Машини та обладнання" та 5 "Транспортні засоби".

Нарахування амортизації в цілях оподаткування здійснюється підприємством за методом, визначеним наказом про облікову політику з метою складання фінансової звітності, та може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання [3].

На думку автора статті, для того, щоб обрати адекватну базу оцінки основних засобів потрібно ввести класифікацію за характером участі активу у виробничо-господарській діяльності підприємства. Дану класифікацію на підприємствах потрібно проводити до початку роботи по переоцінці основних засобів. Це дозволить отримати достовірну вартість основних засобів та приведе до збільшення амортизаційних відрахувань.

Отже, повною мірою не вдається реалізувати всі пріоритети переоцінки основних засобів. Необхідно зуміти повернути кошти таким чином, щоб мати можливість відновити втрачені активи та продовжити ефективно працювати з метою отримання позитивного фінансового результату та максимізації прибутку. Цю роль на підприємстві призначена виконувати амортизація, один із основних елементів облікової політики. Підприємствам слід більш виважено підходити до нарахування амортизації і вести пооб'єктний облік за всіма групами основних засобів, що задовольнить потреби управління в достовірній інформації про їх вартість.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Положення бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92, із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів № 627 (з1242-13) від 27.06.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрану. 2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mainmaker.com>. – Назва з екрану. 3. <http://www.minfin.com.ua>. 4. Сивец С. С. Переоценка основных средств: возможности, перспективы, проблемы [Електронний ресурс] / С. С. Сивец, Л. А. Баширова // Облік і аудит : Збірник статей. – Режим доступу : <http://www.binfo.zp.ua>. – Назва з екрану. 5. Правова бібліотека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uapravo.net/akty/postanovy-main/akt9pjjh8e/page16/htm>. – Назва з екрану.